

БІБЛІОТЕКИ І ЕКОЛОГІЧНА ПРОСВІТА

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ, ТУРИЗМУ ТА КУЛЬТУРНОЇ
СПАДЩИНИ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ЮНАЦТВА

Увага, досвід!

Бібліотеки і екологічна просвіта

2016

3

ББК 78.3
Б 59

Бібліотеки і екологічна просвіта: інформаційне видання. [уклад. О. Кісельова];
Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва - Кропивницький, 2016. – 24 с.

У виданні представлено досвід роботи бібліотек Кіровоградської області спрямований на формування екологічної культури та екологічної свідомості молоді шляхом системної просвітницької діяльності.

Укладач: О. Кісельова
Комп'ютерний набір та дизайн: О. Кісельова.
Відповідальна за випуск: Л. Савенко

© Укладач: О. Кісельова
© Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва 2016

Одвічна єдність людини з природою увійшла в протиріччя з розвитком цивілізації. Надто довго у нашій свідомості панувало почуття зверхності над природою, коли ми вважали, що не треба чекати від неї милості, а можна лише брати.

Прогноз комісії ООН з проблем навколишнього середовища свідчить про те, що протягом найближчих 30 років під впливом людської діяльності на планеті Земля відбудуться незворотні зміни: деформується 70 % земної поверхні, зникне чверть видів фауни, стануть дефіцитом чисте повітря і питна вода.

Щоб запобігти цьому, людству треба вчитися жити в гармонії з природою, допомагати їй. Саме це поліпшить якість людського життя. Однак, зазначене неможливе без екологічної культури, розуміння суті екологічних проблем кожною людиною, незалежно від віку, соціального статусу та професійного рівня.

Формування екологічної культури та екологічної свідомості молоді шляхом системної просвітницької діяльності – цілі важливі, і в той же час, глобальні. Екологічне виховання сьогодні повною мірою здійснюють не лише освітні заклади, а й бібліотеки, де є все необхідне для екологічної освіти – сформовані фонди книг і періодичних видань, інформаційні бази даних та багатий творчий потенціал. Треба віддати належне бібліотекам: вони є активними учасниками процесу екологічної освіти і роблять все для розуміння суті глобальних проблем екології, створення умов для соціального становлення та розвитку молоді, самостійного вибору її світоглядної позиції. Залучення юного покоління в конкретну природоохоронну діяльність, спільна еколого-практична діяльність дуже «демонстративна», з просвітницької точки зору.

Екологічні проблеми та їх вирішення в ракурсі бібліотечної діяльності

Наталія Борзенко,
головний бібліотекар
науково-методичного відділу
Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва

Проблема дбайливого ставлення до природи, стає дедалі актуальнішою. Людство, перебуваючи на порозі екологічної катастрофи, прагне якнайшвидше відновити багатовіковий досвід взаємовідносин із навколишнім середовищем. Врятувати ситуацію сьогодні не можуть ні заборони, ні обмеження. Врятувати природу і людство можуть лише докорінні зміни у системі цінностей, що сповідує сучасне суспільство.

Тема екологічного просвітництва, захисту навколишнього середовища завжди знаходиться у полі зору бібліотечних працівників, які спільно з екологами виховують у юного покоління бережливе ставлення до природи.

Не стоять осторонь щодо формування екологічної культури населення й бібліотекарі Кіровоградщини: питання вирішення екологічних проблем займає пріоритетне місце в роботі з користувачами книгозбірень. Багатоаспектні екологічні проблеми найдосконаліше і різнобічно розкриваються за допомогою книг, періодичних видань та інших ресурсів, що є в бібліотеках. Актуальним для бібліотек залишається завдання щодо всебічного інформування користувачів з даного питання та урізноманітнення форм і методів роботи.

У Рік 30-річчя аварії на Чорнобильській АЕС – страшної техногенної катастрофи й величезної екологічної біди світового масштабу, Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва, як методичний та консультативний центр для бібліотек області, серед численних заходів, запропонувала бібліотекам області взяти участь у соціологічному дослідженні «Проблеми екології та роль бібліотек у формуванні екологічного світогляду молоді» та вебінарах з обміну досвідом, організувала он-лайн спілкування молоді і ліквідаторів аварії на ЧАЕС.

Обласне соціологічне дослідження «Проблеми екології та роль бібліотек у формуванні екологічного світогляду молоді» проводилось з метою дослідити ставлення юнаків та дівчат до актуальних екологічних проблем сьогодення, визначити рівень їх екологічної грамотності та поінформованості про екологічні проблеми регіону, вироблення рекомендацій щодо покращення роботи бібліотек області з екологічного виховання молоді.

У дослідженні взяли участь більше 1,5 тисячі осіб віком від 14 до 35 років, переважно жіночої статі. Результати показали, що молодь усвідомлює важливість екологічної проблеми для сучасної людини, багатьох (85,4%) турбує екологічний стан місцевості, в якій вони проживають, а вирішення екологічних проблем, на думку опитаних, є не менш важливим, ніж вирішення економічних і

соціальних проблем (52,8%). 38,4% респондентів вважають, що вирішення екологічних проблем сьогодні повинно бути серед пріоритетних завдань.

Аналізуючи відповіді заповнених анкет, ми виявили, що молодь в цілому не задоволена станом навколишнього середовища, переважна більшість (71,7%) оцінює його стан як забруднений. Молодь називає велику кількість актуальних екологічних проблем місцевості, в якій вони проживають, але найбільше їх турбує забруднення повітря та питної води (30,8%), засміченість населених пунктів та збільшення кількості сміттєвих звалищ (22,8%), забруднення річок та інших водоймищ (20,19%).

За результатами дослідження, 99,4% молоді активно бере участь в екологічних та природоохоронних акціях або ж екологічних ініціативах Всеукраїнських, регіональних та місцевих рівнях.

Переважна більшість (99,4%) молоді займаються різноманітними екологічними видами діяльності з охорони довкілля та екологічної безпеки, зокрема: намагаються зменшити споживання енергії та води (21,0%), зменшують використання одноразових речей (пластикові пляшки, посуд) (19,5%), використовують енергоефективні засоби (енергозберігаючі лампи тощо) (19,3%), купують екологічні продукти та речі (13,2%), намагаються сортувати сміття (12,2%) та беруть участь в акціях і суботниках з прибирання територій від сміття (4,8%).

Для покращення сучасної екологічної ситуації, зменшення або вирішення екологічних проблем місцевості, в якій молодь мешкає, 74% опитаних запропонували низку заходів, зокрема: заохочувати населення до очищення навколишнього середовища від сміття шляхом проведення різних природоохоронних заходів, організації постійних або періодичних суботників з благоустрою та прибирання територій, локальних акцій, акцій по зборі відпрацьованих батарейок та з озеленення територій, екологічних заходів із залученням громадськості (12,6%); залучати молодь до насаджень рідкісних та цінних рослин, висадження квітів, дерев для покращення якості повітря (10,5%). Також молодь вважає необхідним посилити контроль до порушників з боку органів державної влади, поліції, громадськості та впроваджувати штрафні санкції за викидання сміття в не відведених для цього місцях, за порушення екологічних норм, вирубку зелених насаджень (10,8%); посилити контроль за сміттєзвалищами (8,1%).

У першу чергу молодь пропонує вирішити актуальні проблеми: систематичне прибирання територій у населених пунктах, відсутність контейнерів для сміття (або збільшення їх кількості), а також запровадження системи вчасного вивезення сміття з подальшою його утилізацією.

Більшість (65,8%) молоді переконана, що формування екологічної культури є одним із головних напрямів виховання молоді. Серед заходів з підвищення екологічної грамотності в бібліотеках цікавими для молоді є перегляд книжкових виставок на екологічну тематику (26,8%), екологічні акції (24,4%), екологічні

тренінги, ековікторини (22,1%), консультації з фахівцями-професіоналами в галузі екології (14,4%), круглі столи за участю провідних екологів (11,5%).

Паралельно з проведенням обласного соціологічного дослідження, Кіровоградською обласною бібліотекою для юнацтва було організовано декілька вебінарів. Зокрема, вебінар «Формування екологічного світогляду та активної життєвої позиції юнацтва та молоді в бібліотеках України» залучив більше 100 фахівців-бібліотекарів які працювали на 20 майданчиках різних міст України: Добропілля та Білозерське Донецької області, Новопскова Луганська області, Кропивницького та районних центрів Кіровоградської області.

Під час вебінару у центрі уваги були підняті питання ролі бібліотек у формуванні екологічного світогляду та активної життєвої позиції юнацтва та молоді.

Організатори заходу Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва запросила до участі представників екологічної громадської організації «Флора» та громадської організації «Let's Do It! Ukraine! 2016».

Голова екологічної громадської організації «Флора» – Людмила Шестакова, розповіла про досвід втілення проектів, спрямованих на збереження чистого довкілля та поліпшення якості життя людей. Євгенія Ткаченко, обласний координатор проекту «Let's Do It! Ukraine! 2016», закликала усіх до участі у Всеукраїнській соціально-екологічній акції «Зробимо Україну чистою разом!» з прибирання зелених зон та благоустрою територій, також запропонувала учасникам вебінару долучитися до Всеукраїнського екологічного руху та до наймасштабнішого прибирання країни у своєму регіоні.

Бібліотекарі отримали консультацію на тему «Інноваційні форми і методи популяризації екологічних знань в бібліотеках, які обслуговують юнацтво та молодь» та познайомились з виданнями книжкової виставки «Чорнобиль: від мирного атому до катастрофи» (до 30-х роковин Чорнобильської трагедії).

Цікавим для бібліотекарів Кіровоградщини став досвід бібліотек інших областей, які продемонстрували свою діяльність з даного питання. Шуман Ольга, методист Добропільської централізованої бібліотечної системи Донецької області познайомила учасників з досвідом роботи щодо формування екологічної культури мешканців Добропілля. Ліфінцева Олена, бібліотекар Новопсковської центральної районної бібліотеки Луганської області представила досвід роботи з формування екологічної культури юнацтва та молоді шляхом проведення інтерактивних бібліотечних заходів, засідань екологічних клубів та екологічної акції «Збережи річку – посади вербичку».

Цікавою стала он-лайн-зустріч-діалог «Спадщина Чорнобиля в ХХІ столітті», яка відбулася напередодні Дня вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС між Кіровоградською ОЮБ та Новопсковською районною бібліотекою Луганської області.

В обговоренні проблеми Чорнобиля, як найбільшої техногенної катастрофи ХХ століття, взяли участь ліквідатори наслідків аварії на ЧАЕС з обох сторін. З

боку м. Кропивницького були запрошені інженер-ядерник, оператор ЧАЕС, Павло Трапезніков та поет, член Національної спілки письменників України, старший фельдшер медроти 442-го Донецького механізованого полку цивільної оборони Сергій Колесніков. Зі сторони Новопскова до обговорення приєдналися: голова Новопсковського районного товариства «Союз Чорнобиль» Степан Супруненко та члени організації – Анатолій Нестеренко і Ніна Полякова.

Спогади ліквідаторів були вражаючим відкриттям для сучасної молоді. Спілкування надало можливість поновити зв'язки між ліквідаторами аварії на ЧАЕС та допомогло молодому поколінню зрозуміти важливість подвигу героїв, більш зріло поглянути на проблему залежності людини від стану навколишнього середовища та необхідності його збереження.

Бібліотекарі Кіровоградщини також намагаються допомогти юнакам та дівчатам усвідомити себе частинкою Землі, спонукати їх до роздумів над екологічними проблемами, пробудити в них небайдуже ставлення до природи, долучити до читання літератури екологічної тематики використовуючи різні форми і методи бібліотечної роботи. Вони впевнені, що саме творчий підхід до проведення просвітницьких заходів сприяє вихованню творчих особистостей, розвитку екологічної культури, а також підвищенню рівня екологічної активності нашої молоді.

* * *

**«Бібліотеки Голованівщини – центри громадської активності
з питань екології та збереження чистого довкілля»**

Холостова Л. Є.,
бібліотекар відділу обслуговування
Тацієнко А.В., методист
Голованівської районної бібліотеки
для дорослих ім. С. Шеврякова

Ситуація в світі складається таким чином, що сучасна людина просто зобов'язана бути екологічно грамотною та освіченою, тож бібліотекарі Голованівського району намагаються підвести своїх читачів до усвідомлення себе частинкою Землі, до роздумів над екологічними проблемами, пробудити в них небайдуже ставлення до навколишньої природи, долучити їх до читання літератури з екологічної тематики та брати активну участь у екологічних заходах, які ініціюють бібліотеки району.

Так, за багато років, бібліотекарі Голованівської районної бібліотеки для дорослих випробували чимало можливих форм і методів роботи з питань екології. У активі бібліотеки традиційні заходи, такі як виставки, ігри, вікторини, конкурси, усні журнали та голосні читання, свята і подорожі, зустрічі з екологами-краєзнавцями, бесіди, екскурсії, лекції та ін. Але, бібліотеки в

постійному пошуку нових підходів, впроваджуючи форми роботи, що відповідають сучасним вимогам. Це презентації, відеорепортажі, театралізовані вікторини, екотрибуни, фотоконкурси тощо.

Свою еко-просвітницьку роботу районна бібліотека координує з органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими організаціями, рухами, загальноосвітніми школами та беремо активну участь у проведенні обласних заходів, приурочених до Дня довкілля, Дня землі, до Дня пам'яті жертв Чорнобильської катастрофи, Всесвітнього дня охорони навколишнього природного середовища та ін.

До проведення масових заходів залучаються працівники природоохоронних служб, санітарні лікарі, викладачі навчальних закладів, юристи, працівники лісництва, журналісти районної газети, фахівці підприємств.

Всі ми любимо своє селище, хочемо бачити його чистим, охайним і привабливим та готові докладати для цього власні зусилля. Прибрати подвір'я, посіяти квіти, а ще вловити незабутні запахи весни, дружньо вийшли працівники та користувачі бібліотеки на екологічний флешмоб «Сміттю – ні!». Чиста планета, чиста країна, чиста домівка, чисті помисли і справи – ось під таким гаслом завзято працювали бібліотекарі з своїми користувачами. Учасники заходу прибирали узбіччя доріг, придорожні лісосмуги від сміття, торішнього листя, сухих гілок. Працювали весело та завзято, а нагородою стали духмяні кущики фіалок, які, звільнившись з-під опалого листя, посміхалися весняному сонцю.

Значну роботу з питань екології проводять і сільські бібліотеки нашого району. Так, бібліотекар Наливайківської сільської бібліотеки започаткувала акцію у бібліотеці «Милуйся красою рідної природи», яка проходила під девізом «Земля не належить людині – людина належить Землі!». Під час акції проводились:

- Висаджування молодих дерев та догляд за дорослими рослинами;
- Благоустрій дитячого майданчика;
- Впорядкування пам'ятників загиблим воїнам на території села;
- Висаджування квітів біля пам'ятника «Невідомому солдату»;
- Прибирання вулиць селища;
- Впорядкування сільського парку відпочинку.
- Проведено трудовий десант «Що ми можемо разом?».

До акції долучились працівники сільської ради, школи, дитячого садочку, агрофірми «Кернел».

Також, бібліотекар проводить для своїх молодших користувачів екологічні години «Чисте довкілля навколо нас», «Чисто у селі – світло на душі», «Ми – друзі природи» та ін.

Дбають про чистоту свого рідного куточка і в селі Липовеньке. Бібліотекар Липовеньківської сільської книгозбірні є головою громадської ради з питань

екології. Всі суботники, які проводяться у населеному пункті проходять за ініціативи та під керівництвом бібліотекаря – Лисої Людмили Миколаївни.

У Пушківській сільській бібліотеці під час роботи літнього табору відпочинку для дітей та підлітків, проводяться різноманітні масові заходи на природі, в екологічно чистому куточку села. Проведено: екологічну подорож «Зелені друзі мого краю»; годину природознавства «Цілющі сили природи»; майстер-клас з виготовлення «Ангела-оберегу», мотанок-травниць, які юні учасники створювали з матерії, ниток та стрічок... Як і колись їх далекі пращури-українці, діти із захопленням, крок за кроком, творили ніжних ангелів та набитих запашними та цілющими травами мотанок. Свої витвори діти передали для воїнів АТО, аби обереги охороняли наших захисників та допомагали у нелегкі хвилини.

Серед природи, неповторної краси місцевих краєвидів, заходи проходять напрочуд легко, з великою користю, адже діти та підлітки не тільки вчать любити та берегти навколишній світ, а й захищати його, адже майбутнє належить їм, і яким воно буде, залежить і від їхнього відношення до природи.

* * *

«Бережемо храм природи»

Роздобудько С. М., методист
Олександрівської районної бібліотеки
Кіровоградської області

Місія бібліотек – формування екологічної культури користувачів, гармонійних відносин людини з природою, сприяння зміцненню екологічного світогляду користувачів. Бібліотекарі Олександрівського району намагаються використати всі можливості, щоб сприяти розвитку екологічного мислення юних користувачів, виховувати любов до природи, всього живого. З цією метою фахівці бібліотечних закладів проводять різноманітні заходи, присвячені проблемі екологічного виховання та просвіти громадськості: уроки екологічних прорахунків «В центрі уваги – жива природа» (с. Нова Осота), екологічний диспут: "XXII століття для людства може не бути"(с. Вищі Верещаки); екологічно-краєзнавчу гру «Нам чиста потрібна планета» (с. Любомирка); еко-діалог "Зберегти людяність в людині, природне в природі" (с. Михайлівка) та інші.

Бібліотеками Олександрівського району накопичений багатий досвід виставкової роботи в галузі екологічної просвіти. Наряду з традиційними книжковими виставками "Найкращий митець у світі – Природа", "Хоч іноді, хоч в раз в житті на самоті з природою залишся", "SOS!!! Природа просить допомоги!", "Природа і людина: вік XXI", "В долі природи — наша доля", "Ми

всі господарі природи, то ж бережімо її вроду" та ін.) організуються виставки-дискусії "Виживати чи жити?", «Природа: що залишимо нащадкам?», виставки-застереження "Ми із зони екологічного лиха", "Планета просить захисту", "Ця планета не тільки для нас, зупинімося — останній є шанс". Також, організуються виставки однієї книги, виставки-настанови, виставки-екскурсії, виставки-експозиції, виставки-запитання, виставки-роздуми, оформлено екологічні календарі «ЕКОдата», «ЕКОрадар» тощо. Безперечно, має значення актуальність оформлення виставок – книжкова виставка-заклик "Право живих на життя поважайте», книжкова виставка-меморандум «Зупинімося, останній є шанс!», виставка-застереження "Україна – зона екологічного лиха", виставка-проблема «Екологія України: пресинг на природу триває».

Фахівці книгозбірень активно використовують в роботі малі форми наочної популяризації літератури такі, як: плакат "Зберігаючи довкілля, збережемо себе", прес-полиця з актуальними статтями із періодики "Що нас врятує: почитай і поміркуй", тематична полиця-застереження "Екологія не прощає помилок", експрес-вікторина "Ти, Я і все навкруг", листівка-звернення «Підтримай зеленого друга» та інші.

У своїй просвітницькій діяльності бібліотеки району звертаються до найгостріших сучасних екологічних проблем. Для їх висвітлення найбільш зручною формою стали такі форми масових заходів як години екології, еколого-краєзнавчі читання, уроки екологічної етики, пізнавальні ігри, бліц-турніри тощо.

У рамках екологічної вітальні "З природою у дружбі", яка діє у Цвітненській книгозбірні, проведено цикл заходів: екологічний суд "Природу нищити нам право не дано", екологічний діалог читача, влади та бібліотекаря "Як ти вважаєш... природі болить?", де обмірковувалися питання забруднення водою, покинутих тварин, звалища на вулицях та ін., диспути "Серце природі" або "До совісті та розуму людського".

Одним із дієвих способів формування у юних читачів екологічних знань є використання ігрових методів навчання. Екологічні ігри формують у підлітків цілісне бачення світу, підводять їх до усвідомлення свого місця і ролі в ньому, вчать самостійно розбиратися в проблемах навколишнього світу. Найбільш популярними видами екологічних ігор стали: еко-лото «Живий світ природи», екологічна рулетка "Рятуйте планету! – диктує нам час", екологічний потяг «Обіймемо Землю красою й любов'ю», який складався з просвітницько-інформаційних вагончиків: "Найкращий митець у світі – Природа", "Хоч іноді, хоч в раз в житті, на самоті, з природою залишся", "SOS!!! Природа просить допомоги!", "Природа і людина: вік ХХІ", «Жива душа – зелений дивосвіт». У вагончику начальника потягу користувачі мали змогу ознайомитися з екологічним календарем «ЕКОдата» та взяти участь в екологічній вікторині «Екослов».

Пізнавальним характером вирізняються заходи, організовані до дат екологічного календаря. Так, наприклад, до Дня довкілля Голиківська сільська бібліотека провела ЕКО-мікс, під час якого бібліотекар інформувала читачів про привабливі куточки природи рідного краю та їх мешканців; еко-вітряк «Друг Довкілля» складався з конкурсів «Зелена планета», «Голубі очі Землі», «Дивовижний Фауни світ», «Вінець природи – Людина» тощо.

Засвоєнню, поглибленню екологічних знань, їх розширенню та закріпленню сприяють екологічні стежини "Весняна прогулянка селом", екологічні мандрівки "Збережи природу, де живеш".

Цікавими для юних користувачів стали такі форми роботи як: екологічний табір, екологічний курінь, екологічне шатро, які проводяться за межами бібліотеки у селах Ставидла, Голикове та Михайлівці. Такі заходи, проведені під час літніх канікул, дали можливість юнакам та дівчатам проявити ерудицію і кмітливість в екологічних конкурсах і змаганнях: "Планета Земля в 3000 році", "Життя Всесвіту", "Наше майбутнє – океан або космос", "Що думає про нас природа?..." . Екологічна гра "Дій локально – мисли глобально" дала можливість молодим людям збагнути гостроту екологічних проблем та замислитися над шляхами їх вирішення.

Активну роботу щодо формування екологічної культури учнівської молоді проводить Бірківська сільська бібліотека. Спільно зі школою діє екологічний сектор «Зелена хвиля», Під час заходів розглянуто питання «Червоний список: птахи і тварини», "Бережи природу, вона збереже тебе завтра", "Погляд на природу з точки зору вічного життя: Біблія про природу", проводяться водні екскурсії, екодиліжанси «Перлини рідного краю».

Протягом багатьох років бібліотечні працівники району практикують різноманітні комплексні форми роботи, а саме: Дні, Тижні, цикли...

Так, районна бібліотека провела День екологічної свідомості «Голос рідної природи серцем слухати навчись». Протягом дня відбулися інформаційні заходи: екологічний круїз «Нехай земля квітує всюди – природу збережімо, люди!», екологічний набат «Печалі і надії Зеленого дому», екологічна година «Відкрита долоня моєї землі», екологічний компас «ОБЕРІГай!», еколого-літературна стежина до Білої криниці «Хай вічно струмує джерельна вода».

Мережевий захід «Таємно й тихо Тясмин жебонить» пройшов у бібліотеках, які знаходяться у селах, де протікає притока Дніпра – річка Тясмин. Вдалим доповненням заходу слугувала презентація «Там, де Тясмин хід води спинив».

Щорічно, восени, в бібліотеці села Цвітне проводяться дні екоморальності «Зерна квітів з зернами любові нехай у кожному серці проростуть» під час яких визначається «Краще квітуче подвір'я», члени місцевої громади обмінюються саджанцями та насінням рослин, створюються виставки квіткових композицій, фото та ілюстрацій із зображенням квітів, досвідчені квіткарі діляться успішними методами вирощування квітучої краси і обов'язково звучать вірші та пісні про квіти від друзів бібліотеки.

Розвитку екологічної свідомості, соціально - екологічної активності, виховання гуманного ставлення до навколишнього світу, прилучення до вивчення і збереження природи сприяла екологічна естафета «Наша планета – колиска життя» яка стартувала під час тижня оздоровлення природного середовища «Земля сміється квітами до нас». Її підтримали інші бібліотеки району цікавими екопроектами та екозаходами: «Природні еліксири» (Олександрівська РБ), «Екомлин» (Голиківська с/б), урок еко-захист «Захистимо народні перлини: ЕКОсимволіка України» (В. Верещаківська с/б), літературний еколіхтар «Чудеса нашого краю: «Зубринець», «Братерські яри», «Шавлієва балка», «Витоки Тясмину».

Завершилась естафета бібліографічним оглядом літератури «Серце Землі в наших долонях» та створенням банера-квілта екодосвідів «Еко-бібліо-форсаж».

Сільськими книгозбірнями району вдало і змістовно проведено заходи із циклу «Квітуча планета»: дискусія «Про що шепочуть пелюстки?..», вечір проліска «Пролісок – мужня квітка весни», квіткові п'ятихвилинки «Горда і цнотлива, до княжни подібна, вийшла на узлісся конвалія срібна», «Проліски сині зустріли весну, першими ліс пробудили від сну», «Вогнисті маки зацвіли, мов полум'ям заграло жито», «Там, де колоски наліті, розцвіла волошка в житі», «Чорнобривці чорноброві квітнуть в тиші вечоровій» та ін.

«Що скаже свіжих квітів жмуток? Про що їх мова не проста?» – під такою назвою відбулися посиденьки квітників-любителів, наступним засіданням стала година весняних клопотів «Я сію квіти – значить сію радість!». Заключним етапом проекту стало свято поезії і пісні «Квіти чарівні просяться у вірші і в пісні».

Користувачі під час заходів довідалися про цілющі властивості квітів, легенди та традиції, пов'язані з ними, правила етикету дарування квітів та багато цікавих подробиць.

До публічних заходів підготовлено виставки «Подивіться квітам в очі», фотовиставку «Квіти – очі землі».

Найбільш вдалою технологією в екологічній освіті є метод проектів.

На вулиці Бережливих працювала екоРада, яка підготувала ЕКО-звернення «Стань природі другом!!!». За допомогою волонтерів-листонош мешканці селища та його гості отримали екологічні листівки та буклети.

На вулиці *Вітамінній* працював фітобар «Вітамінка» де учасники заходів смакували запашним гарячим чаєм.

Творчо використовує завідувача Цвітненською сільською бібліотекою свої знання по удосконаленню роботи з обслуговування читачів. Однією з інноваційних форм роботи є цільова комплексна програма «Зона краси – зона турбот» (екологічний центр), над виконанням якої бібліотека працює вже не один рік. В рамках програми для читачів створено «зелений куточок», інформаційна служба «Екосвіт», стендова презентація «Травознай», організовано і проведено День поля, літературний хіт-парад кімнатних рослин, естетичний конкурс-

калейдоскоп "Чарівні риси Природи", літературно-екологічний аукціон "Книги Природи", вечір-дозвілля "Союз природи та мистецтва", інформаційна подорож полицями виставки-вернісажу "Природа – муза видатних людей".

З використанням матеріалів Інтернету до Дня Незалежності проведено заходи із серії «Розкажу про тебе, Україно!», а саме: «Сім природних чудес України», «Природні скарбниці», «Зелена окраса України», «Моя квітуча Україна!», «Екологічні проблеми – поруч» та інші.

У планах бібліотеки ще чимало цікавих і креативних ідей екологічного спрямування – студія літературно-екологічного дизайну, екологічна альтанка («зелена» бібліотека на лоні природи), зона спілкування домашніх господарів «Без ГМО!», літературна «зелена» аптечка «Зелені лікарі», дегустаційний ЛІТзал «ВІТАМІНКА», створення громадського центру «Екологічні ініціативи» спільно з місцевою владою та громадою села.

Виживання суспільства можливе тільки за умови екологічної грамотності людей. Тільки зберігаючи природу людина збереже саму себе. Причина сучасної екологічної кризи — це криза екологічної освіти і культури. Підвищення екологічної культури, формування екологічного мислення — одне з важливих завдань, над якими працюють сучасні бібліотеки.

Екологічна практика бібліотек району здійснюється у взаємодії з іншими інституціями, що ведуть професійну діяльність в галузі охорони навколишнього середовища, навчальними установами, ЗМІ, учасниками громадського екологічного руху.

* * *

«Планета Земля на межі катастрофи»

Головачова Т. М.,
директор Світловодської
міської бібліотечної системи

*Любімо, бережемо природу –
вічне джерело нашого життя і творчості.
Вона нам стократ більше віддасть,
ніж ми їй можемо дати”*

Максим Рильський

Бібліотеки, маючи унікальні можливості залучення населення до інформаційних ресурсів, відіграють значну роль у вирішенні питань формування

у населення екологічної свідомості і виховання екологічної культури як нового способу мислення.

Серед переваг бібліотек – доступність, безкоштовність користування інформацією, можливість надання користувачам таких джерел, де одне й те ж питання може бути висвітлене з різних поглядів, адже вони здатні не тільки допомогти формуванню екологічної свідомості, а й стати самостійним еколого-просвітницьким закладом.

Однією з провідних функцій природоохоронної діяльності бібліотек Світловодської міської ЦБС є екологічне виховання. Акумуляція, збереження і надання населенню інформації реалізуються в цьому напрямі в повній мірі.

Кожна людина має право на здорове і повноцінне життя в гармонії з природою. З метою виховання свідомих членів суспільства та формування розуміння взаємозв'язку і взаємозалежності людини і природи, причетності кожного до проблем навколишнього середовища на базі центральної міської бібліотеки для учнівської молоді проведено тренінги на тему “Моя щаслива планета”. Методика таких тренінгів, як частина системи навчальних курсів «Освіта для стійкого розвитку в дії» – є інноваційним навчанням, спрямованим на зміну моделей поведінки та способу життя і звичок підлітків. Учасники, разом з тренером, розглядали тему цінності природи для життя людини: обговорювали глобальні питання щодо збереження природних ресурси, екологічні проблеми рідного краю та причини їх виникнення; досліджували власні звички і стиль життя. Використовувались такі інтерактивні методи навчання, як робота учнів у малих групах, парах, уявний мікрофон, обговорення у загальному колі та ін.

В практичній частині заходу учасники створювали власні проекти: «Рослини – зелені друзі», «Вода – джерело життя», «Вчимося бути дбайливими господарями», «Збережемо обличчю планети посмішку».

Учасники обмірковували про особистий внесок у справу збереження ресурсів планети, визначали бажані зміни у стилі свого життя та планували подальші дії в цьому напрямку.

У бібліотеках системи також була проведена серія тренінгів “Енергозбереження та енергоефективність”. Метою цих тренінгів є навчання молодого покоління економії енергетичних ресурсів, особистої відповідальності кожного за тепло і комфорт у своїх квартирах, дбайливого ставлення до використання енергоресурсів, а також привернення уваги до проблеми енергозалежності України.

Під девізом “Енергозбереження та енергоефективність – справа кожного” відбулися тренінгові заняття в бібліотеці-філії № 3. Учасники жваво обговорювали практичні аспекти здійснення системи моніторингу теплоспоживання будівель бюджетної сфери, зокрема, своєї школи. Подача матеріалу про ефективні кроки, які можуть зробити споживачі комунальних послуг задля збереження тепла у своїх помешканнях, зацікавила учасників

тренінгу можливістю практичного використання. З'ясувати ставлення молоді до навколишнього середовища допомогло анкетування «Мій стиль життя».

Інноваційним проривом у роботі з молоддю було відкриття на базі ЦМБ кіноклубу Docudays UA «New life». Це дало змогу новими засобами підійти до обговорення проблеми чистого довкілля в світі. Одне з засідань кіноклубу було присвячено базовим правам людей у системі екологічних прав, а саме право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. До уваги глядачів було представлено документальну стрічку «Вітаємо на Фукушімі», яка знайомить з трагічними подіями та їх наслідками на японській атомній електростанції «Фукушіма - 1».

Після перегляду відбулося з'ясування думок глядачів-учасників в групах, щодо питання порушення екологічних прав людини продемонстрованих у фільмі; ставлення до героїв та їхніх проблем. Занепокоєні ситуацією, старшокласники провели паралель між японським містом, яке знаходиться в двадцяти кілометровій зоні від аварійної АЕС та м. Світловодськієм; замислилися над екологічними проблемами.

Традиційно до Дня Землі і Дня довкілля в Україні тривають природоохоронні заходи: «Посади своє дерево», «Наша допомога птахам», «Струмочок, річечка, ріка», «Первоцвіт», «Збережи ялинку». Маючи таке багатство, як книга, бібліотеки просто не мали права не приділити уваги екології, не бути причетною до збереження та відродження життя на Землі. До Дня Землі бібліотекарі організували виставки – пам'ятки «Енергозбереження сьогодні – зелена Земля завтра» та відео презентації «День Землі».

З метою підвищення у підростаючого покоління екологічної культури, екологічного мислення, виховання любові до природи бібліотекарі філії №3 організували екологічний квест «Прости нас, Земле, нас – людей століття».

Учасники гри-пошуку поділилися на 2 команди «Фіалки» та «Квітковий дельфін». Справжнє змагання відбулося під час еко-вікторини «Про дива і таємниці природи-чарівниці», екологічних порівнянь «Гарно, як...». Цікаві несподіванки з'ясувалися під час тесту «Екологічний патруль». Захоплююче пройшла поетична мандрівка «Безмежно з дитинства кохаю красу свого рідного краю...» у форматі конкурсу підлітки з книг місцевих письменників декламували уривки творів про красу природи Світловодщини. Екологічні проекти, які створювали команди показали, що молодь має відповідальне ставлення до навколишнього світу і здатна вже зараз шукати засоби рішень "дорослих" екологічних проблем.

День Землі "Прекрасна зелена планета" пройшов у бібліотеці - філії №2.

Відвідувачі мали можливість поспілкуватися з мандрівником, мистецтвознавцем, екологом і фотографом – Романом Воеводіним. Гість познайомив присутніх з давньою японською методикою висівання квітів. Ідея полягає у змішуванні насіння квітів із землею та глиною та формуванні кульок, а потім найважливіше – залишити свою сідбомбу де-небудь на вулиці, що і

зробили юнаки і дівчата на клумбі біля бібліотеки. Озеленення пройшло весело і легко.

В рамках клубу за інтересами «Сузір'я» під час чергового засідання бібліотекарі влаштували еко-круз «Хіт-парад природних див»: користувачі за допомогою слайд презентації мали змогу переглянути природні дива світу та відповісти на запитання вікторини.

Найболючішою темою залишається Чорнобильська катастрофа, яка вразила весь світ, приголомшила людей страшним розмахом небаченої раніше біди, трагічні наслідки якої відчуватиме ще не одне наступне покоління. Вибух, що стався 26 квітня 1986 року в Чорнобилі, ось уже 30 років не втихає у нашій свідомості. До цієї трагічної дати в бібліотеках системи проведено низку заходів серед яких: година-пам'ять «Ви чули, як плаче спустошена Прип'ять, за скоєний гріх розіп'ята живцем», репортажу біля книжкової виставки-експозиції «Чорнобиль – вічна скорбота України», перегляд відеоролика «Чорнобиль не має минулого часу» (бібліотека-філія № 3); День інформації «Чорнобиль – від катастрофи до сьогодні» містив в собі презентацію книжкової виставки "Чорнобиль – довгий слід трагедії" яка дала осмислити та усвідомити масштаби трагічних подій, розбудити почуття відповідальності перед наступним поколінням, відчути глибоку повагу до людей, які віддали своє життя в ім'я майбутнього життя людства, репортаж з фото-виставки «Гірчить Чорнобиль, крізь роки гірчить», світлини до якої надав учасник ліквідації аварії на АЕС депутат міської ради Кучугурний А. Л., годину пам'яті «А душа людська пам'ятатиме Вас» яку провели разом із земляками-ліквідаторами аварії В.С. Щербаковим та О.О. Федоровим, які поділилися спогадами про найжахливішу катастрофу людства (бібліотека – філія №7). Під час літньої оздоровчої кампанії, в рамках проекту «Бібліотека під відкритим небом» до Всесвітнього Дня охорони навколишнього середовища була проведена мандрівка до лісу. Головною метою заходу стало продовження розвитку пізнавального інтересу до природи рідного краю, шанобливого ставлення до всього живого. Під час подорожі учасники пригадували правила поведінки в лісі, відгадували загадки про тварин, пригадували прислів'я про птахів, грали в гру «Відгадай птаха за описом», а наприкінці намалювали картину акварельними фарбами в стилі петриківського розпису. Малювати було весело й незвично, адже малювали не пензликами а пальчиками. В рамках клубу "Юний натураліст", який дії при бібліотеці-філії №7 відбувся турнір ерудитів «Загадки природи», який складався з п'яти турів. Команди-учасники – «Екопарус», «Зелений білборд», «Екопрофесор» – демонстрували свої знання про птахів, звірів і дерева. Згадували пісні, літературні твори, відгадували загадки про природу. В конкурс було включено раунд ілюстрацій, завдання якого – намалювати знак «Бережи природу». Мета даного екологічного турніру полягала в тому, щоб в ігровій формі збагатити та систематизувати знання юних читачів про тваринний і

рослинний світ, привчати дітей спостерігати за природою рідного краю; виховувати бережливе ставлення до природи.

В рамках відзначення 62-ої річниці від дня заснування міста Світловодська розважальним і змістовним видався туристичний фестиваль «Світловодськ-фест». Основним завданням якого було привернення увагу до туристичного потенціалу рідного краю, що славиться чарівною природою, давньою історією, видатними діячами, пам'ятними місцями, пам'ятками історії і архітектури. Ну і звичайно, талановитими людьми. На алеях парку культури і відпочинку ім. Т. Г. Шевченка розгорнулось по-справжньому масштабне і цікаве дійство. Ніхто не міг пройти і повз презентаційного ряду від Центральної міської бібліотеки та бібліотек-філій. Тут в рамках акції «Бібліотека під відкритим небом» відбулась демонстрація відеофільму «Світловодськ туристичний», презентація відеофільму «Місто наших мрій», тематичні експозиції краєзнавчого змісту та творча галерея місцевих літераторів. Цікаву розважальну програму бібліотек – філій: конкурси, вікторини, читання віршів про рідний край, зустрічі з місцевими літературами на алеї портретів видатних людей міста, майстер-класи по художньому розпису відвідало рекордна кількість мешканців Світловодська та гостей міста.

Бібліотека-філія № 3 ініціювала еко-проект "Оksamитовий сезон", в якому брали участь учні 9-11 класів, батьки, вчителі. Проект реалізується у два етапи: восени та навесні. Під час кожного етапу групи учасників створюють і захищають власні ідеї щодо поліпшення навколишнього середовища. Внаслідок першого етапу еко - проекту учасники висадили бузкову алею. Це тільки перші успішні кроки у створенні краси навколо, ідеї другого етапу учасники втілять майбутнім часом.

Корисні знання отримали бібліотекарі системи, що працюють з молоддю, під час семінару «Популяризація екологічних знань з метою формування екологічної свідомості». Провідні фахівці центральної міської бібліотеки надали змістовні консультації в яких акцентували увагу на використанні в роботі як традиційних так і нових формах екологічних знань комплексного, освітнього, оглядового характеру, а також діалогові, ігрові та інтерактивні заходи.

Підводячи підсумок про проведену роботу з екологічної освіти молоді можна зробити висновок, що бібліотеки мають унікальні можливості у вирішенні питань формування у населення екологічної свідомості та виховання екологічної культури як нового способу мислення.

* * *

«Збережемо світ навколо себе»

Ю. М. Найда, методист
Онуфріївської районної бібліотеки
Кіровоградської області

Збережемо світ навколо себе... Ці слова стали своєрідним символом сучасності, постійними закличками, зверненими до всього людства і до кожного з нас. Бібліотеки Онуфріївського району протягом багатьох років приділяють значну увагу проблемам інформаційної підтримки екологічної просвіти, формують у юних читачів навички екологічної культури, використовуючи різноманітні дієві форми масового розповсюдження екологічних знань.

У широкому колі екологічних проблем юним користувачам допомагають зорієнтуватися наочні форми популяризації книги. Організуються такі нетрадиційні форми виставок як: виставка-репортаж «Екологічний барометр: події, факти, проблеми», виставка-панорама «Екологія – дзвони сьогодення», виставка-вікторина «Землянам – чисту планету», виставка-роздум «Людина і природа – етика відносин», «Природа і ми – живе одвічне коло», «Екологія природи і екологія душі», виставка-диспут «Природа і ми - друзі чи вороги?», «Природо, що тобі болить?», виставка- діалог: «Чи може природа покарати за злочин?», «Чорнобиль: набат чи попередження?», виставка-застереження «Схаменіться, люди!», «Живої природи душа промовляє» та інші.

До вподоби користувачам звукові виставки, виставки-реклами, виставки-фотоальбоми.

Креативні бібліотекарі доповнюють виставки виробами із природних матеріалів (лози, дерева, каштанів, жолудів, верби, засушених квітів, сухого листя). При організації таких виставок бібліотечні фахівці знаходять гостру дискусійну тему і підбирають літературу та періодичні видання, де висвітлюються різні точки зору з даної проблеми. Це стимулює користувача замислитися і прислухатися до даної точки зору чи виробити свою особисту.

Фахівці бібліотечних закладів докладають багато зусиль, щоб зробити екологічну інформацію та екологічні знання доступними для всіх, а тому дуже популярними є масові заходи: інформбюро «Екологічні реалії України», прес-калейдоскоп «Україна: в об'єктиві – природа», диспут «Чи можлива гармонія між людиною і природою?», бесіда-діалог «Природа і ми – живе одвічне коло», усний журнал «Здоров'я людини і екологія», екологічний лабіринт: «Живої природи-душа промовляє».

В бібліотеках району вже стало традиційним проведення Дня екології, Дня довкілля, Всесвітнього дня захисту навколишнього середовища, Дня землі та інших екологічних свят: «Доторкнутися до рідної природи можна лише серцем», «Чую, земле, твоє дихання, розумію твій тихий сум...»; «Екологія – турбота

спільна», «Збережемо нашу землю блакитною і зеленою», «Озирнись. Зупинись. Подумай.» тощо. В програму цих заходів входили перегляди літератури, години повідомлень, вікторини, літературні конкурси, години спілкування, уроки екології, різноманітні акції.

Так, під час Тижня екологічних знань Млинківська сільська бібліотека організувала і провела екологічну акцію: «Квітуча садиба». Екологічна акція пройшла серед читачів бібліотеки, присутні розповідали про свої улюблені квіти та рослини, рекламували їх. Під час акції бібліотекар намагалась зацікавити та розбудити бажання до квітництва, окультурювання та озеленення садиби та обійстя. Додатково була оформлена тематична викладка, світлини квітучих садиб односельчан. Для молоді проведено бесіду – роздум «Зробимо село кращим!», під час якої бібліотекар намагалась виявити творчі ініціативи та креативні ідеї щодо покращення сільського обійстя. Бажаючі мали змогу висловити свої ідеї та обговорити їх. Найкращі ідеї з благоустрою були занотовані, та передані на сесію сільської ради для подальшого обговорення та можливостей втілення в життя.

До дня Довкілля для користувачів-підлітків Павлиська селищна бібліотека провела вікторину «Бережіть природу» в ході якої з'ясувалися такі питання екологія, стан водойм, джерела питної води, стан ґрунтових вод. Звернулися і до усної народної творчості, а саме до прикмет та повір'їв пов'язаних з природою. Бібліотекар розповіла присутнім про Червону книгу України, про рослини та тварин Кіровоградщини, що до неї занесені.

На жаль, не всі дні і події у наших календарях відмічені святковим червоним кольором, є в історії дні, відмічені гіркотою і сумом. Одним з таких днів є День Чорнобильської катастрофи. Бодем для України залишається чорнобильське лихо. Чорнобильська трагедія вразила весь світ, приголомшила людей страшним розмахом незвіданої раніше біди, трагічні наслідки якої відчуватиме ще не одне наступне покоління. В день 30-ої річниці аварії на Чорнобильській АЕС, на центральній площі селища Онуфрїївка працівники бібліотеки приєдналися до мітингу-реквієму та урочистого відкриття пам'ятного знаку на честь героїв-ліквідаторів техногенної катастрофи. На базі районної бібліотеки відбулося засідання «круглого столу» «Проблемні питання соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, та визначення шляхів їх вирішення». Роз'яснення, консультації та необхідну інформацію присутнім ліквідаторам-чорнобильцям надали представники районних соціальних служб.

На завершення заходу бібліотекарі звернули увагу присутніх на матеріали книжкової виставки «Чорнобильська трагедія – біль України».

В бібліотеках району практикується проведення тижнів пам'яті: «Трагедія і біль Чорнобиля», «І біль, і пам'ять, і тривога». В рамках яких традиційними стали: *літературна година* «Під полиновою зорею», *година скорботи* «Білий птах з чорною ознакою», *година пам'яті* «Чорнобиль в серці України, а тїнь його

по всій землі», *прес-діалог* «Чорнобиль – трагедія віків», *перегляд літератури* «І засурмить Янгол...».

Зворушила читачів – підопічних геріатричного пансіонату година скорботи «Під тінню Чорнобильського лиха», підготовлена працівниками відділу обслуговування Онуфріївської районної бібліотеки.

Бібліотекарі разом із користувачами брали участь у Всеукраїнській акції «Зробимо Україну чистою разом!», операції «Первоцвіт - 2016», «Лісокультурна кампанія 2016 року», Всеукраїнський форум «Молодь за безпечний світ».

Для більш глибокого інформування користувачів окремі бібліотеки формують папки-досьє фактографічних матеріалів: «Україна – зона екологічного лиха» (Дереївська б\ф), «Світ навколо нас» (Павлівська б\ф №2), «Екологія і суспільство на перехресті думок» (Вишневецька б\ф), «Екологія і наш край» (Омельницька б\ф).

Проблеми екології будуть актуальні ще багато років. Тому, такою ж актуальною буде і діяльність книгозбірень по екологічній просвіті. Можна з усією відповідальністю зазначити, що бібліотеки Кіровоградщини і України в цілому зуміють знайти своє місце в загальній системі екологічної освіти і просвіти, привести в дію наявний потенціал і зробити певний внесок у формування екологічної культури молодого покоління.

* * *

Інформаційне видання

Бібліотеки і екологічна просвіта

Укладач:

Кісельова Олена Миколаївна

Комп'ютерна верстка і дизайн: Кісельова Олена Миколаївна

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва

25006 м. Кропивницький

вул. Декабристів, 6/15

тел.: 22-77-93

<http://www.lib.kr.ua>

e-mail: oub@lib.kr.ua

Наша адреса:

Обласна бібліотека для юнацтва
вул. Декабристів, 6/15
м. Кропивницький
25006

Телефон/факс: 22-74-45
22-77-93

e-mail: oub@lib.kr.ua

Сайт: www.lib.kr.ua

Працюємо щодня
з 9.00 до 18.00

Вихідний день – субота